

Skriet från rivningskåken

Tidningen Arbetet 1989

Ett hyreshus i Kristianstad, där Elimkyrkan också har en sal för gudstjänster, ska rivas. Elimkyrkan ville renovera, men fick avslag på ansökan om statliga renoveringslån. Området har klassats som allmänområde. Det skall bli parkeringshus och park.

Beslutet togs på 50-talet och nu kommer grävskopan. Ett statligt jugendhus från sekelskiftet där sammetslena ledstänger av trä slingrar sig upp till de fyra våningarnas lägenheter.

Vrede, sorg, förtvivlan i en förvirrad blandning, när jag går från lägenhet till lägenhet - så välskött, så välhållet och beboeligt.

Golvplankor, höga golvlister, spröjsade fönster i kärnvirke. Spisar, kyl & frys, badkar, bastanta spegeldörrar, skjutdörrar, portar ...

Då kommer nästa känsla; ta hand om! Rädda! Bevara! Kofot, hammare, såg, skruvmejsel. Vi river och sliter, bänder och lossar i ostrukturerad stress. Skynda! "Dom" kommer.

En kaffe paus i spillrorna, en spik genom foten, damm, damm och åter damm. Så kommer detaljerna fram. Titta här! Och här då! Otroligt vackra handtag i mässing, fönsterbräden i marmor, lustiga lampor. Hakar, gångjärn och lås. Proppskåp och telefonjack i det oändliga. Det som inte är gammalt och välskött är nytt och nästan oanvänt.

Det vi inte hinner ta, försvinner i rivningen. Det är så mycket! Dem jag känner som arbetar med att köpa och sälja gammalt är upptagna av andra hus. Och vad ska jag med tre spisar, åtta toalettstolar och ett tjugotal spegeldörrar till? Jag behöver dem inte, men det finns alltid någon som behöver en duschkran - men att riva, samla och sälja rivningsmaterial var inte riktigt vad jag hade tänkt mig med mitt liv.

När jag första gången stod i huset blev jag så upprörd över slöseriet att jag nästan grät. Huset själv hade med stum stolthet funnit sig i sitt öde. Vänner som varit i många rivningskåkar i Malmö berättar att ibland vill huset bara inte bli rivet. Det protesterar och spjärnar emot, det krävs minst fem man för att få loss en golvbräda, det vill inte.

I hela landet har människor sett fullt dugliga hus jämnas med marken för att ge plats åt ett schabrak som få tycker om. Många har kämpat mot rivningsraseriet, för renovering - men få har vunnit. Det är för dyrt, är det ständiga argumentet. En taxichaufför i Stockholm berättar att han åkte till Malmö med sina barn för att visa dem sin barndomsstad. Men han hade ingenting att visa - allt var rivet och han hittade inte.

Det gamla ska ersättas med det nyttillverkade. I vår materialistiska tidsålder har tingen blivit själlösa och utbytbara. Det nya kallas underhållsfritt, lättskött, effektivt och billigt - men fönsterbågar ruttnar, dörrar slår sig och blir skeva. Plast, asbest, mögel, radon gör människor sjuka. Allt fler blir medvetna om de fysiska hälsoriskerna - men de sociala och emotionella? Och vad händer med våra minnen, som är så viktiga för vår självkänsla och stolthet?

Mina vänner har renoverat sitt hus med material från rivningskåkar. I deras sovrum samsas golvplankor från bordell och kyrka, bräda vid bräda. Rejält virke har kommit till nytta igen och ger den glädje som bara gediget material kan ge.

Flera generationer har missat kunskapen om hur man tar hand om, vårdar och lagar. Men det finns alltid människor som av olika anledningar försöker ta tillvara det gamla, ännu brukbara. De flesta har någon gång känt kicken av att hitta ett fynd, men det är lumpsamlarna, containerfolket och andra som vi har att tacka för att så mycket ändå har bevarats.

Snart är det inte längre lön att ens riva i en rivningskåk. Även rivningsfirmorna har noterat det ökade intresset och ser en förtjänst.

Om tjugo år hittar våra barn uttjänade Ikea-möbler på loppmarknaden. De handgjorda bruksföremålen blir en lyxartikel, få förunnade. Snart räcker det inte med tid och envishet, utan man måste kunna betala dyrt för att få sina sinnens behov av kvalité, skönhet och historia tillfredsställt. Ju ärriga, desto dyrare.

Vi andra får nöja oss med nyttillverkat. Men vem gråter av saknad över ett handgjort handtag i mässing som ingen har sett?